

Stancsics Erzsébet: József Attilát olvasni...

esszé

Valami mégiscsak igazi etalonná tette, amelytől korunkban születésének ideje a költészet napja lett! Mekkora az a Magyarország, és mekkora Európa az, amely verseiben megnyílik előttünk? Tán azért fontos a kérdés, mert benne nyugat felé hajtotta szárát az ősi keleti kultúrák magyar gyökere. A régiséget nem évszámokkal, hanem az eredet gyökerével mérjük. József Attila tehetsége elért a gyökerekig, s abból merítette erejét.

Amikor a tehetségek örülnek látszanak, valójában a kor örült: a hétköznapiság nem fogadja be a kivételeket. És ott van még az előítélet is, mely minden élet egyik legnehezebb része, amivel neki is meg kellett küzdenie. Az előítéletben a hagyomány nem értelmi megfontolás alapján mű-ködik. József Attila tudta, hogy nem minden előítélet és hagyomány rossz, és az előítéletek és hagyományok nem mindenkinek fájnak egyformán. A jó hagyományok pusztulása sem fáj egyformán mindenkinek. Neki pedig sok minden „nagyon fáj”...

A költő tudta, hogy aki meg bírja venni a biztonságát, az hamarosan meg tudja venni az igazságát is. Neki sosem volt pénze még egy „kuglerre” sem, nemhogy biztonságra, igazságra! Csalódást viszont ingyen kapott, egy egész tehervagonnal. A csalódás nem következmény, csak egy mélyedés, melyben elfér a kor mindenfajta vétke. S az a kor nem mutatott mást neki, csak az üres, arrogáns ábrázatát. A csalódásoknak is megvolt a maga illóolaj illata, akárcsak a szerelmeinek.

József Attilának volt még valami a tarsolyában, amely csak az utolsó pillanatban veszett el: a remény. Szegény évek alatt – mi más is lehetett neki? – azt mondják, a remény hal meg utoljára. Mert erre mindenkinek meg kell adni a lehetőséget, ha a kezdet nagyon nehéz, és a folytatás is az. Ha még ráadásul hosszan is tart, akkor csak a reménybe lehet kapaszkodni. De valamiért azt is elengedte az utolsó, tolató tehervonattal...

Van egy etalonunk, akinek születésnapja a költészet napja lett. Sosem fogjuk őt öregnek látni, rövid életéből ezt a lehetőséget is magával vitte. Szárszón ráterítette fekete fóliáját a végső földi gondoskodás, a valóság. Vannak dolgok, amit úgy kell hagyni: cigarettacsikket, fél mondatot egy papírcetlin, megválaszolatlan levelet, simogatást a kócos hajban. Ne nyúljunk örök fiatallá merevült vonásaihoz sem. Most már csak írásai maradtak nekünk, melyből árad a minőség iránti szomjúság, a fájdalmas szépség és a szeretet-éhség.

József Attila versei értékes hazai növények, a világszelekkel együtt hajladozók, magasodók. Ha bennük saját jövőnket akarjuk megvédeni és felnevelni, akkor egy egész nemzet is elférhet az árnyékában. Azért csendben megkérdezem itt és most, a XXI. század elején: milyen jövője lesz annak a magyar irodalomnak, melybe József Attila temette erejét?

Forrás: <http://klarisuisag.hu/index.php?oldal=0523>

Stancsics Erzsébet:

Szülőföldről

Visszahív még a Dunántúl dimbes-dombos tája,
rezgő sással, lápvizekkel Sió csatornája.
Erős vállú paraszt fiúk fülembe nótáznak
s nekiülnek keményöklű nagyapám borának!

Szőlőérő domboldalon, dűlőúton járva
szilvafának támaszkodik roskatag présháza.
Nincs kerítés, nincsen ablak, horpadt a nádtető...
Gazdájának hajléka rég a Csutora temető.

Messze értem nagy házától. Már senkit nem látok,
kinek egyszer azt mondhatnám: megjöttem hozzátok!
Leülnék a sarokpadra mázas tányér elé
elmondani, milyen az út este, hazafelé...

Megkérdezném valakitől: a régi malom hídja
bírja-e még, ha ökrösszekér tízszer átmege rajta?
Rózsáskertből maradt-e még csak egyetlen rózsza,
felveri-e a medencét savanyó-víz sója?

A Fürdősor zuhogója éjjel-nappal morgott,
felette a malomkerék csattogóan forgott.
Fogai már rég kitörtek, ráakadt nád, szemét.
Szél cibálja meg csak néha elkorhadt kerekét.

Elfelejttem Felsőváros ízes-hangos nyelvét,
piacon a libafertáj illatozó helyét.
Zámoly utca legutolsó, nádfedeles házát,
gyerek-őrző Culi kutya vidám kis pofáját.

Ha befogadsz szülőföldem hegyes-völgyes tája,
oda fogok menni Hozzád hosszú szabadságra.
Megjárt útról visszanézve megpihenek benned
s Te elringatsz engem végül: "nem kell tovább menned" ...

Stancsics Erzsébet:

Háttér

Sokfelől érkezünk haza
létünk tenyérnyi színpadára,
közös háttérű, függönytelen
szerepeinkbe lépve.
Felöltjük a meztelen aktualitást,
a vízcsap csöpögését,
egy fordulatot a csavarhúzáson,
a száradó fehér ruhát.

És felbátorodunk minden holnapért,
mi, örvények engedetlen gyermekei.
Ékszerként hordja e táj
röptünkre bízott életünk.
Hozzá tartozunk az utcaképhez,
otthon vagyunk az otthontalanok között,
körülöttünk anyagcserére szikkadt szenvedélyek
torz vágyai a nincstelenség fölött.

Gyémántként mégsem záródunk magunkba,
vesszük a világ híreit,
élünk, ahogy élhet az ember
új ezredforduló csikorgó tengelyén.
Fölöttem oltalmad tiszta magassága
s ez a halált feledtető szerelem.

Forrás: <https://hycry.wordpress.com/category/versek/stancsics-erzsebet/>

Stancsics Erzsébet:

Az írástudókhöz

Ha nincs toll, írd ecsettel!

Ha nincs ecset, ujjaddal a porba,

mint ama férfiú a farizeusokról,

akinek nem volt rangja, csak

égig érő, karcolatlan hit

szenvédélye, a csontig ható

életerő hatalma.

Hát ne nyafogj, ha írni kell

az utolsó percben,

mert ujjad van

s a por nagyon közel!

1992.

Forrás: <https://tancsics-virtualis-galeria.webnode.hu/l/negy-vers/>

Stancsics Erzsébet:

A szárny nélküli

Akinek nem nagy dolog
két tenyérrel kimerni a tengert,
akinek mindig sikerül őrzött határon
átlopni az öröm határtalanságát,
aki nemcsak teremt, de őriz is
végtelen pillanatában az örök változásnak,
annak tenyérvényi parázs
a bőrön őrzött napsütés,
édes nedv növekszik
minden keserű mag köré,
annak konok türelem időzik a vállán,
és boldog perceinek apró kincsei között
egy tündöklő profil a fény előtt...
Mégis egyedül ő tud sután álldogálni
szárnyalók között
egy született szárny nélküli!
1996.

Forrás: <https://tancsics-virtualis-galeria.webnode.hu/l/negy-vers/>

Tárkányi Imre

Jó veled látni a földi csodákat... Stancsics Erzsébet válogatott versei

Az *Élhető Világ Irodalmi Kör* összejövetelein Stancsics Erzsébet prózai írásait hallhattuk az utóbbi időben. Legújabb válogatott versei *Jó veled látni a földi csodákat...* címmel jelentek meg. Az olvasó érdeklődéssel fogadta a kötetet, amely ismét bizonyítja, hogy az író-költő gondolatvilága milyen sokrétű, mennyire szívhez szóló és megindítóan szépséges. A barát és költőtárs talán nem túloz, ha kijelenti: a szeretet, a humánus, az ifjúkori szerelem, a jelenlegi költő-férjhez szóló, meghatóan szép sorok elbűvölik az olvasót.

A versek három különböző életkor „vallomásai”. Az első *Az ifjúság partjainál* című, az 1964 és 1999 között írt költeményeket ismerteti meg velünk. A *Századforduló* című 1997 és 2000 között megírt alkotások, végül az *Új évezred versei* következnek, amelyek 2001 és 2008 között születtek. A kötet elején *Szántai Sándor*, a szeretett költő-férj bevezetőjében így fogalmazza meg véleményét Stancsics Erzsébetéről: „Milyen is Ő? Annyit talán elárulhatok: lélekkel áldott...”

A recenzens bizony bajban van, ha egy rövid ismertetőben szeretné hűen visszaadni a „lélekkel áldott” költőnő gondolatait. Néhány részlet talán mégis felkelti az olvasók érdeklődését. Az első verset sokan hallottuk Stancsics Erzsébet előadásában. A *Szülőföldről* megható emlékezés a Dunántúl „dimbes-dombos” tájára, amely elevenen él a lelkében. Megható a *Válasz egy levélre Amerikába* című vers. Igen, valón, aki oly messze kerül e kis hazától, mindig visszavágyik. Az üzenet otthonról szívet melengető, egyben megértő.

Érdekes a *Húsz évemmel* című vers is, amely a fiatalság tétovaságát tükrözi. Szép A kicsi lány című, amely a 3 éves Ági lányához íródott. Egy tanácsa a versből: „Légy vidám és jó, nyílt szívű / meg vagány, / amilyen én voltam s tán leszek még, / kicsi lány!” Érdekes, kissé gúnyos befejezéssel a *Két öreg a parkban* című: „Óvatosan baktat utánuk / a józan nyugdíjrendelet.” Az *Óraütések* a múltó éveket idézi, *Az Idő* című a „vaksorsú jövőt”... Szép a *Kézfogás* gondolata: "Összemelegedni, / mint kéz a kézfogásban", bár tudja, hogy „vagyódni olyan vadul, / hogy élni már csak hontalanul / lehetne nélküle, / ahogy kéz maradhat / suta-magában, / megfagyott, üres palotában”. A hasonlat az elmúló szeretet érzésére utal...

Két szép versben idézi a *Bem tér gesztenyefáit* és *Nagyanyja jegenyefáit*. A Bem tériek öröké susogjanak – kívánja –, a jegenyefák pedig állnak mozdulatlanul, idézve a nagyanyja szeméből sugárzó fényt, amely már örökre eltűnt... Két vers, amely párizsi utazást idéz, és emlékezés ismét a Nagyanyjára, aki „nem lett fásult, fagyos vénség”, és akinek tekintete „felért a fecskék röptéhez”.

A *Századfordulón* c. ciklus nagyon emberi és megható versekkel szólítja meg férjét, Szántai Sándort. *Ki vagy Te?* – kérdezi, és így folytatja: „Ki vagy Te, aki magadhoz csábítottad hűségem”. A *Férfi szemek varázsa* és egy Szántai-irodalmi est emléke (*A te versedet mondom*) a hűséges költőtárs megnyilvánulásai. De talán a legmegindítóbb a *Biztató* c. vers, amely a sokszor meg nem értett embernek szól, és kissé vagányul biztatja: „Rá se ránts, ha e szép küzdelem ára / hiábavalóság s nevetség mára!” Szép a *Moszkva téren* c. vers, és nagyon lírai a *Tőled – nekem* című, amely ismét Szántainak szól biztatón: „Hallod? Valahol most ránk nevet az Isten...”

Amit az életről ír a Fájdalom c. versében, *Simon M. Veronika Kaszap István* festményét idézve, ismét az élet szomorúságát és fájdalmát idézi. Könyörög az Úrhoz: „Vedd el, Uram, fájdalmunkat, / add meg biztos oltalmunkat”, és „Könyörgünk és bízón várjuk / hittel való gyógyulásunk”. Más hangulat, vidámabb sorok – ezt a versét is sokan ismerjük – a Mondóka, melyet Benjámín unokájának írt, aki „kislegény / dalban-rímben nem szegény!”, és akit mint szerető nagy, így biztat: „ne félj, Beni, s ne feledd: / mindig ott leszek Veled!”

Az *Új évezred versei* közül néhány a kedves barátnő és festőnő, *Simon M. Veronika* alkotásai nyomán íródott. Érdekes a *Parafrázis Mária országáról* szóló töprengés: hogyan élne itt és most a szegény ács özvegye, akinek emlékét annyiszor kisajátították a „jött-ment zsványok”... A Vendég c. versben üdvözli a XXI. századot, és felteszi a kérdést: „Téged, új vendég, XXI. század, ki tanít majd / fegyelemre, játékra, dalra?” Sajnos, tudjuk a szomorú választ... E századot is csupán rosszra „oktatják” az okosok...

De már Stancsics Erzsébet is tudja a választ! A *2001. karácsony éjjelén* c. versében így fogalmaz: „Meleg cipő, ennivaló / kinek jut e télen? / Öreganyó forintjait / számolgatja éppen!” És a szomorú kérdés: „Hová viszed közös jövőnk / nagy karácsonyfáját?”

A távoli ősről, *Táncsics Mihály*ról is verset ír Stancsics Erzsébet *2001. március 15.* címmel. És a természet szépsége is megjelenik egyik versében. „Ballag a folyó, alkonyatra készül. / Szitakötők szerelmében odaadja magát / a táj a csöndnek...” (A *Duna fölött*) Aztán ismét egy halhatatlan személy, *Kodály Zoltán* ihleti versre. A költő, az egykori zenei tanulmányokat végző így emlékezik a magyar zene óriására: „Magadból sokasodtál lassú romlások között, / tuskót, verset, háborút zúgattál zenédben.” És ismét kérdez: „Lehet, hogy most már zenéd lesz nekünk a Minden?” Számos jelentős személy, kedves városok, költőtársaknak írt szép sorok, belépés az Európai Unióba, megszűnő villamosjárat „siratása” – és még mennyi minden szól Stancsics Erzsébet verseiből! Aztán ismét a kedves nagymamáról ír költeményt, aki „levest főz”. A kötet végén *Új Edvárdok korában* című – egy kissé sötét képet festő – költemény. „Nálunk most újra színre léptek / fakó lovú Edvárd királyok, / csak Ti tűntetek el a ködben, / máglya fényű, walesi bárdok” – indítja versét a költő. De talán, mégis, vele együtt reméljük, hogy a mai költészet is teremtsen majd új walesi bárdokat... A recenzens kénytelen befejezni e szép kötet bemutatását. E költeményeket olvasni kell! És élvezni a költő gondolatainak szépségét, sokszínűségét.

(*Stancsics Erzsébet: Jó veled látni a földi csodákat... Válogatott versek. Ill.: Simon M. Veronika. BIRÓ family Nyomda és Könyvkiadó, Budapest, 2018, 172 p.*)

Forrás: <http://klarisujsag.hu/index.php?oldal=0662>